

TER INFORMATIE

Knappe Kleuters

Signaleringsinstrument
ontwikkelingsvoorsprong

ontwikkeld voor professionals

TER INFORMATIE

Uitgave van:

©2014 Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong

Auteurs:

Fanny Cattenstart, Baukje van Dijk, Marieke Groenewold

Illustraties en vormgeving:

Yvonne Windhorst - Maaskant, www.illustratieenzo.nl

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van uitgever en auteur.

De in deze methode opgenomen teksten zijn met zorg samengesteld. Zij dienen nadrukkelijk ter informatie en ter signalering van een mogelijke ontwikkelingsvoorsprong. De interpretatie en dientengevolge verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de gebruiker. Mocht een formele diagnose gewenst zijn, dan zal dit altijd door een deskundige moeten worden gedaan.

Knappe Kleuters		1
Inhoudsopgave	TER INFORMATIE	3
Voorwoord		5
Deel 1 Theorie		6
1	Hoogbegaafdheid en een ontwikkelingsvoorsprong	7
1.1	De begrippen 'hoogbegaafdheid' en 'ontwikkelingsvoorsprong'	7
1.2	Het belang van vroegtijdig signaleren	9
1.3	Herkennen van een ontwikkelingsvoorsprong	12
2	Signaleren met het signaleringsinstrument 'Knappe Kleuters'	18
3	Een voorsprong - en dan?	19
3.1	Houding	19
3.2	Aanpassen van het werk	21
3.3	Ouders	22
Deel 2 Praktijk		23
	Inleiding	24
1	De intake	25
1.1	INSTRUMENT 1: De anamnese	25
1.2	INSTRUMENT 2: Het intakegesprek met Menstekening	26
1.3	INSTRUMENT 3: Spelobservatie	27
1.4	INSTRUMENT 4: Interpretatie van de gegevens, signaleren van de voorsprong	29
2	Gesignaleerde kinderen voor langere periode observeren	31
2.1	Observaties eerste week	32
2.2	In gesprek met ouders	35
2.3	Algemene observaties	35
3	Zicht houden op de gehele groep	36
3.1	Screeningslijst	36
3.2	Tekening van de maand	36
4	Leerlijnen en leerlingvolgsysteem	36

Bijlagen bij de signaleringsinstrumenten	37
Bijlage 1a Anamneselijst	38
Bijlage 1b Interpretatie van de anamneselijst en aandachtspunten voor het intakegesprek	43
Bijlage 2 Uitwerking van de test van Goodenough; de Menstekening	49
Bijlage 3 Bevindingen spelobservatie	52
Bijlage 4 Bevindingen intakegesprek	53
Bijlage 5 Observaties eerste week	54
Bijlage 6 In gesprek met ouders	57
Bijlage 7 Algemene observatie	58
Bijlage 8 Screeningslijst	61
Bijlage 9 Tekening van de maand	62
Bijlage 10 Leerlijnen tot en met groep 4	63
Bijlage 11 Voorbeeldbrief aan ouders	81
Verdieping	82
1 Comfortzone en zone van naaste ontwikkeling	84
2 Mindset	85
3 Delphi model van Kooijman	87
4 Model van Tessa Kieboom	95
5 De executieve functies	97
6 Profielen van hoogbegaafdheid	99
7 Onderpresteren	101
8 Taxonomie van Bloom	104
Opdrachtkaarten	105
Bronnen	144

TER INFORMATIE

Voor u ligt 'Knappe Kleuters', een signaleringsinstrument om kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong te signaleren.

Kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong krijgen niet automatisch wat zij nodig hebben.

Regelmatig wordt te laat ontdekt dat zij al heel veel kunnen of hun voorsprong wordt compleet over het hoofd gezien. Dat is niet niks, want vaak blijkt later dat deze kleuters hoogbegaafd zijn.

Wordt een voorsprong of hoogbegaafdheid niet (h)erkend, dan geeft dit op den duur problemen. Dit kunnen motivatieproblemen zijn, geen aansluiting kunnen vinden bij leeftijdsgenoten, gebrek aan leerstrategieën, een onrealistisch zelfbeeld of zelfs depressieve gevoelens.

Met dit signaleringsinstrument bieden wij als Expertgroep handreikingen en achtergrondinformatie om zo'n voorsprong wel degelijk op te merken en de genoemde problemen te voorkomen.

Het is onze wens dat knappe kleuters als gelukkige kinderen de basisschool kunnen doorlopen en zich kunnen ontwikkelen op het niveau dat bij hen past. Het komt te vaak voor dat kinderen met een ontwikkelingsvoorsprong zich 'verstoppen', zich aanpassen aan het gemiddelde niveau in de groep. Omdat wij ervan overtuigd zijn dat voorkómen beter is dan genezen, gaan we preventief te werk: we signaleren een eventuele ontwikkelingsvoorsprong in een zo vroeg mogelijk stadium. Hierdoor wordt tijdig het niveau van het kind vastgesteld, kan een passend lesaanbod worden gedaan en kan de leerkracht de juiste houding aannemen ten opzichte van het kind. De rol van de groepsleerkracht is hierin dus zeer belangrijk!

'Knappe Kleuters' bestaat uit een aantal deel-signaleringsinstrumenten met bijbehorende uitleg en een verdiepingsdeel met theoretische achtergrond en kan door iedere kleuterleerkracht worden gebruikt. Uiteraard komt het de kwaliteit van de signalering ten goede als de gebruiker gedegen kennis heeft van een ontwikkelingsvoorsprong en van hoogbegaafdheid. Door middel van adviesgesprekken en trainingen bieden wij ondersteuning. Neem hiervoor contact op met de Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong via www.expertgroepontwikkelingsvoorsprong.nl.

Auteurs 'Knappe Kleuters':

Fanny Cattenstart,
Baukje van Dijk,
Marieke Groenewold.

TER INFORMATIE

Amsterdam, juli 2014

Knappe Kleuters

DEEL 1 | THEORIE

TER INFORMATIE

1 | Hoogbegaafdheid en een ontwikkelingsvoorsprong

Hoogbegaafdheid is inmiddels een redelijk bekend begrip in onze samenleving en wordt vooral gezien als het hebben van een hoog IQ. Vaak wordt gedacht dat hoogbegaafde kinderen er vanzelf wel komen: ze zijn immers slim genoeg! Maar hoogbegaafde kinderen komen wel degelijk moeilijkheden tegen. Door hun snellere ontwikkeling, die ook nog eens anders verloopt dan bij leeftijdsgenoten, merken zij dat ze 'anders' zijn. Dat kan een beangstigende ontdekking zijn want over het algemeen willen kinderen niets liever dan geaccepteerd worden binnen de groep. En daar helpt opvallen meestal niet aan mee.

TER INFORMATIE

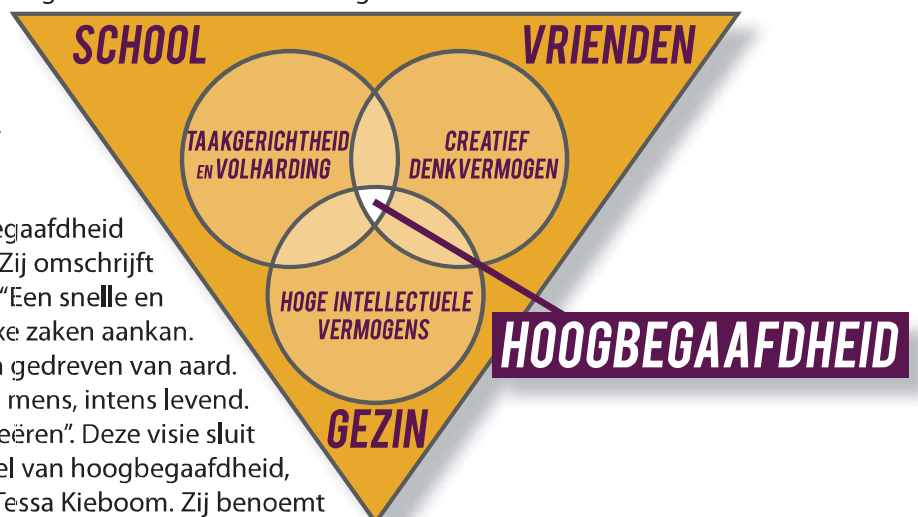
1.1 | De begrippen 'hoogbegaafdheid' en 'ontwikkelingsvoorsprong'

Wat houdt hoogbegaafdheid eigenlijk in?

Er is geen sluitende definitie van hoogbegaafdheid. Hoogbegaafdheid is in de basis aangeboren; er zijn aanwijzingen dat het zenuwstelsel van hoogbegaafden gemakkelijker en sneller nieuwe verbindingen kan maken. Maar of een hoogbegaafd persoon deze aangeboren kwaliteiten ook zal vertalen naar uitzonderlijke prestaties en of hij of zij gelukkig in het leven staat, hangt van veel meer factoren af.

Renzulli en Mönks (1978, 2003) definiëren hoogbegaafdheid als een combinatie van 3 factoren namelijk: hoge intelligentie, hoge motivatie en het vermogen om creatief te denken. In het model is te zien dat het gaat om een samenspel tussen deze vermogens en de drie omgevingsfactoren: school, vrienden en gezin.

Een andere visie op hoogbegaafdheid komt van Kooijman (2008). Zij omschrijft de hoogbegaafde mens als "Een snelle en slimme denker, die complexe zaken aankan. Autonoom, nieuwsgierig en gedreven van aard. Een sensitief en emotioneel mens, intens levend. Hij of zij schept plezier in creëren". Deze visie sluit aan bij nog een ander model van hoogbegaafdheid, namelijk dat van professor Tessa Kieboom. Zij benoemt als belangrijkste factoren van hoogbegaafdheid juist zijnskenmerken: de lat hoog leggen, rechtvaardigheidsgevoel, kritische ingesteldheid en hoogsensitiviteit.

Kunnen bovengenoemde kenmerken van toepassing zijn op kleuters? Wij zijn van mening dat dit wel degelijk kan. 'Knappe Kleuters' kunnen zich iets enorm aantrekken (hoogsensitief) en als ze iets bedacht hebben om te doen, laten ze dit niet zomaar los (gedreven). De lat hoog leggen zien we in de hoge eisen die ze aan hun werkjes stellen; het is niet op tijd af (perfectionisme), of ze beginnen er maar liever niet aan omdat ze menen dat het toch niet zal lukken (faalangst). De kleuters die vragen waarom een werkje eigenlijk gedaan moet worden en die 'dat doen alle kleuters' geen goede reden vinden, zijn kritisch ingesteld. En de kleuters die vaak opmerken dat iets niet eerlijk is hebben een sterk rechtvaardigheidsgevoel.

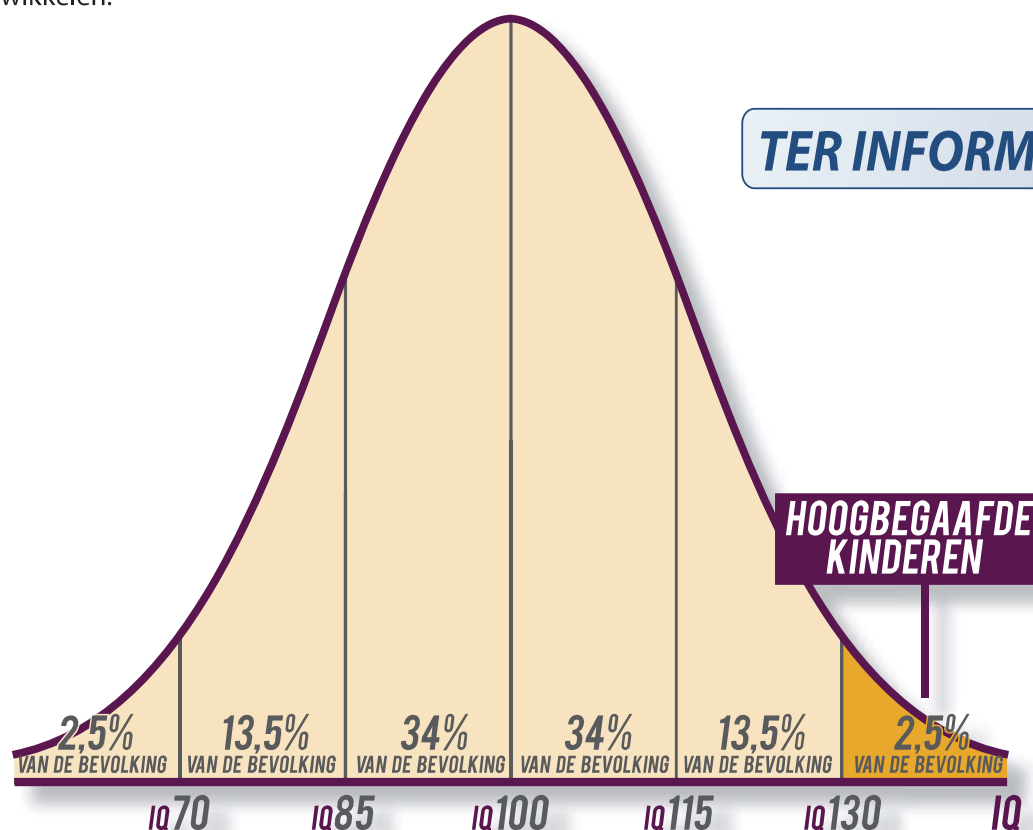
Vaak wordt gezegd dat kleuters niet hoogbegaafd kunnen zijn. Dit zou te maken hebben met het feit dat jonge kinderen nog geen intelligentietest kunnen afleggen. Als oorzaken worden dan een te korte spanningsboog en de sprongsgewijze ontwikkeling genoemd. Wij zijn echter van mening dat ook jonge kinderen getest kunnen worden waarbij hun hoogbegaafdheid naar voren komt, mits de test afgenomen wordt door iemand die het gedrag van het jonge kind binnen de testsituatie op waarde kan schatten.

Wij zien hoogbegaafdheid als een potentie waarmee een kind wordt geboren. Deze potentie, evenals de kenmerken van hoogbegaafdheid, kunnen ook aanwezig zijn bij kleuters. Het is dus uit voorzichtigheid dat we bij kleuters liever van een ontwikkelingsvoorsprong spreken dan van hoogbegaafdheid.

Aangezien dit signaleringsinstrument over kleuters gaat, spreken we van het signaleren van een ontwikkelingsvoorsprong. Voor het signaleren is het niet direct van belang of deze kinderen later wel of niet hoogbegaafd blijken te zijn. In de praktijk zien we echter vaak dat dit wel degelijk het geval is.

In de volgende grafiek is te zien hoeveel procent van alle kinderen hoogbegaafd is. Kinderen die bovengemiddeld intelligent zijn, tussen de 10 en 20% , noemen we meestal begaafd.

Een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong is in meerdere opzichten 'anders' dan de meeste kinderen. Daarom heeft hij of zij ook andere dingen nodig om zich optimaal te kunnen ontwikkelen.

1.2 | Het belang van vroegtijdig signaleren

Een grote ontwikkelingsvoorsprong is een signaal dat een kind veel capaciteiten en een groot vermogen tot leren heeft. Kinderen die hierom gewaardeerd worden en aangesproken worden op hun niveau, zitten lekker in hun vel en ontwikkelen voldoende zelfvertrouwen en een gezond zelfbeeld.

Aan het begin van de basisschool zal een kind zich meestal snel aanpassen aan de groep. Op het eerste gezicht lijkt dit positief. Het kind doet immers netjes mee met de geldende regels en routines. Maar aanpassing waarbij het kind niet meer laat zien wie het zelf is en wat het zelf kan leidt tot een ongezonde situatie. Zo kunnen er problemen in het gedrag ontstaan doordat het kind zich verveelt. Hij bedenkt bijvoorbeeld allerlei spelletjes tijdens kringactiviteiten en verstoort daarmee de les. De negatieve reacties die hij keer op keer krijgt, ontnemen hem alle motivatie om nog mee te doen met de groep.

TER INFORMATIE

'Zorgleerling met ADHD'

Timo zit nu een half jaar op school. Hij vindt het leuk om naar school te gaan. Daar kan hij lekker keten met een andere jongen, Jens. Hij en Jens zijn slimme jongens die telkens andere toepassingen bedenken bij het spelen met de Lego, met de blokken, met de verf. En het wordt steeds gekker. Eerst bouwen ze samen een ruimteschip van de Lego. Daarna moet het ruimteschip door de klas vliegen: rennend en gillend denderen de jongens door de klas. Ze lopen meerdere keren kinderen omver. Als ze op een stoel moeten zitten om te luisteren naar de juf bedenken

ze telkens opnieuw spelletjes samen. Het maakt niet uit of ze naast elkaar zitten of niet, ze weten elkaar telkens te bereiken. Vooral Timo is erg beweeglijk en lijkt zich nauwelijks te kunnen concentreren op wat de juf zegt.

Na enkele weken gaat de juf denken dat er iets is met Timo. De combinatie van slechte concentratie met beweeglijkheid doet haar erg denken aan ADHD. Timo is van een slimme jongen een zorgleerling met ADHD geworden.

Er kan het een en ander misgaan in het leren als het kind alleen wordt aangesproken onder zijn niveau. Het kind leert dan niets, maar hoeft alleen maar te laten zien wat het kan. Zijn doorgaande leerlijn wordt onderbroken. Wordt de leerstof later wat moeilijker, dan is hij het leren verleerd of niet meer geneigd er moeite voor te doen. Ook leert hij niet om door te zetten en hij doet geen ervaring op met oefenen totdat iets lukt wat eerst niet lukte. Vaak wordt hij geprezen om zijn slimheid en niet om zijn inzet. Dit werkt een 'vaste mindset' in de hand (zie verdiepingshoofdstuk 2) en dat is niet bevorderlijk voor het zelfvertrouwen en werkt het lerend vermogen tegen.

'Kleuter met problemen'

Julie komt als vierjarig meisje nieuw in de klas. Ze heeft het al weken over school: ze mag eindelijk gaan leren. De eerste week is alles nog nieuw en is er vooral veel te zien en te beleven.

Na drie dagen weet Julie bijna alle namen van de kinderen.

Na 3 weken heeft ze op school nog niets anders gedaan dan kringgesprek, een verftekening maken over de vakantie, kralenplank en buiten spelen.

Julie's motivatie om naar school te gaan verdwijnt als sneeuw voor de zon. In de klas is ze een lief, wat stil meisje maar als ze eenmaal thuis is breekt ze de boel af, uit pure frustratie.

De juf herkent het gedrag dat haar moeder omschrijft helemaal niet en denkt dat er thuis problemen zijn. Zo wordt Julie van een kleuter met een ontwikkelingsvoorsprong in de ogen van de juf een 'kleuter met problemen'.

In de relatie tussen leerkracht en ouders kan het een en ander scheefgroeien als ouders aangeven thuis een ander kind te hebben dan de leerkracht in de groep ziet. Ga je op dat moment niet naast de ouders staan om samen dit signaal te begrijpen dan kunnen ouders het vertrouwen in je kwijt raken en zie je als leerkracht alleen maar 'zeurende ouders'.

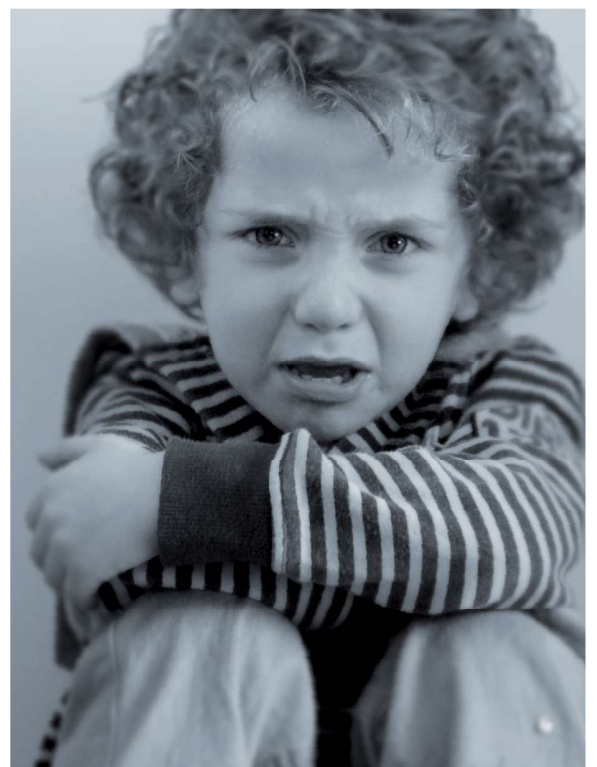
Vaak ontstaan problemen in combinatie met elkaar. Uiteraard is er een verband maar na verloop van tijd wordt dat verband niet meer gezien. Het kind raakt op den duur zo gefrustreerd dat het zijn natuurlijke gedrag niet meer vertoont. En gedrag uit frustratie wordt vaak verkeerd geïnterpreteerd. Misdiagnoses zoals ADHD, ADD en autisme komen bij kleuters met een ontwikkelingsvoorsprong helaas vaak voor.

TER INFORMATIE

Boos omdat je jezelf niet kunt zijn

Het is bijna 3 uur, de kinderen pakken allemaal hun jas om naar buiten te gaan, naar hun vader, moeder of de opvang. De juf heeft al een paar keer gezien dat er iets verandert in de houding van Timo. Zodra ze de gang in loopt richting de deur ziet ze zijn gezichtje betrekken en lijkt Timo ineens erg moe. De juf maakt zich zorgen: zou er thuis iets niet in orde zijn met de gezinssituatie? Dit kind is in de klas eigenlijk heel vrolijk... De juf besluit er eens goed op te letten.

Als de moeder van Timo later die week komt met het verhaal dat Timo thuis zo boos is weet de juf het zeker: er is daar thuis vast iets goed mis! Timo is echter juist blij als hij na school weer naar huis mag. Eindelijk kan hij zichzelf weer zijn en mag hij gewoon weer leuke dingen gaan doen. Niet van die stomme en saaie dingen die hij al lang kan. Pfoe, wat is hij moe van deze dag zeg! Wat is het toch lastig om in een groep te passen terwijl je jezelf zo anders voelt. En wat word je er boos van dat de juf dat niet in de gaten heeft...

Om zich goed te kunnen ontwikkelen heeft een kind begrip vanuit de omgeving nodig. Dit houdt in: erkenning voor wie hij is en acceptatie als dat afwijkt van wat we gewend zijn. Het is belangrijk dat een kind zichzelf mag blijven: een rol spelen kost namelijk enorm veel energie! Voelt een kind daarentegen waardering voor zijn talenten en begrip voor zijn persoon, dan durft het zijn mogelijkheden vaak wel volledig te laten zien en te benutten.

*Als er **vroegtijdig gesignaleerd** wordt,
kinderen **zichzelf** mogen **zijn**
en **alle partijen** tijdig **geïnformeerd** worden
kunnen veel **problemen voorkomen** worden.*

Op het moment dat kleuters op de basisschool komen hebben ze al een hele ontwikkeling doorgemaakt. Sommige kinderen hebben vóór dat moment hun gedrag al zo aangepast aan het groepsgemiddelde op de peuterspeelzaal of het kinderdagverblijf dat ze minder van zichzelf laten zien en niet meer naar uitdaging zoeken. In deze signaleringsmethode houden we hier rekening mee. Zo worden ook kleuters gesignaleerd die wel degelijk een voorsprong hebben maar dit niet (meer) laten zien.

Het is nadrukkelijk niet onze bedoeling om kinderen al op hun vierde jaar te labelen. Wel is het van belang de signalen die kinderen -ook op deze leeftijd al- afgeven op juiste wijze te interpreteren zodat zij zich kunnen ontwikkelen volgens een lijn die bij hen past. Het signaleren is hier een wezenlijk onderdeel van. Immers hoe vroeger je een kind signaleert, des te beter kun je hem begeleiden en des te minder problemen zullen er ontstaan. Bovendien geeft het de leerkracht, maar ook de ouders belangrijke handvatten bij de begeleiding van het kind.

TER INFORMATIE

Inleiding

Dit signaleringsinstrument heeft vier onderdelen.

Het eerste onderdeel, de intake, is het belangrijkste screeningsinstrument. Het tweede onderdeel bestaat uit drie instrumenten waarmee de gesignaleerde kinderen vervolgens verder gevolgd kunnen worden. Onderdelen drie en vier zijn bedoeld om ook nog op een andere manier en op een later moment te kunnen signaleren. Bovendien bieden ze de mogelijkheid om zicht te krijgen op de mate van voorsprong en de ontwikkeling hierin.

De vier onderdelen met bijbehorende instrumenten:

1 | Instrumenten voor de intake

- INSTRUMENT 1: Anamneselijst met uitleg; *bijlage 1a en 1b*
- INSTRUMENT 2: Intakegesprek met Menstekening, test van Goodenough; *bijlage 2*
- INSTRUMENT 3: Spelobservatie; *bijlage 3*
- INSTRUMENT 4: Formulier voor het verwerken van de bevindingen tijdens de intake; *bijlage 4*

2 | Instrumenten om gesignaleerde kleuters voor een langere periode te volgen

- INSTRUMENT 5: Observaties eerste week; *bijlage 5*
- INSTRUMENT 6: In gesprek met ouders; *bijlage 6*
- INSTRUMENT 7: Algemene observaties; *bijlage 7*

3 | Instrumenten om zicht te krijgen op de hele groep

- INSTRUMENT 8: Screeningslijst; *bijlage 8*
- INSTRUMENT 9: Tekening van de maand; *bijlage 9*

4 | Leerlijnen t/m groep 4; *bijlage 10*

Een ontwikkelingsvoorsprong kan gesignaleerd worden als een kind bij onderdeel 1 op één van de vier instrumenten een opvallende voorsprong laat zien. Kinderen kunnen ook gesignaleerd worden in een later stadium, in onderdeel 3 of 4.

In dit praktijkdeel geven we een toelichting op de anamnese (INSTRUMENT 1), de test van Goodenough (INSTRUMENT 2) en een uitwerking van de andere instrumenten. De bijbehorende opdrachtkaartjes bevinden zich achterin de map.

TER INFORMATIE

Wanneer wordt een uitroepteken geplaatst?

Naar aanleiding van het gesprek met de ouders en de spelobservatie beoordeel je of er sprake is van een ontwikkelingsvoorsprong. Hieronder is de interpretatie van de verschillende onderdelen uitgewerkt. Verwerk de observaties en gegevens in het formulier 'Bevindingen intakegesprek'. Deze is opgenomen als *bijlage 4*.

! | Een uitroepteken wordt geplaatst als:

- hoogbegaafdheid in de eerste lijn van de familie voorkomt. Deze kinderen moeten extra in de gaten gehouden worden omdat hoogbegaafdheid erfelijk is. De kans dat deze kinderen zelf ook een ontwikkelingsvoorsprong hebben, is aanzienlijk.
- uit de interpretatie van de anamneselijst, *bijlage 1b*, of uit het daarbij behorende gesprek met de ouders duidelijk naar voren komt dat het kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft.

TER INFORMATIE

Houd hierbij als richtlijn aan dat een kind op twee ontwikkelingsgebieden een opvallende ontwikkeling laat zien.

Let op: opvallend kan zowel 'zeer snel' zijn als 'laat, maar ineens goed'. In combinatie met een goed redeneervermogen is dit een signaal van een voorsprong. Zie verder de uitleg bij de anamneselijst, *bijlage 1b*.

! | Een uitroepteken wordt geplaatst bij de **Menstekening** (*test van Goodenough*) als het kind meer dan een jaar voorloopt op de normering van Goodenough bij de Menstekening. De uitleg en bijbehorende normering is opgenomen als *bijlage 2*.

! | Een uitroepteken wordt geplaatst bij de **spelobservatie** als er meer dan 4 kruisjes bij de vragen zijn ingevuld. Hiervoor heb je eerst de vragen aangekruist waarbij het kind opviel ten opzichte van zijn leeftijdsgenoten. Het formulier waarop deze kruisjes ingevuld kunnen worden is opgenomen als *bijlage 3*. Op dit formulier heb je de vragen aangekruist waarbij het kind opviel ten opzichte van zijn leeftijdsgenoten.

Een uitroepteken als:

- twee van de ontwikkelingsgebieden een opvallende ontwikkeling laten zien
- hoogbegaafd in eerste lijn van de familie voorkomt
- uit de interpretatie van de anamneselijst (*bijlage 1b*) duidelijk naar voren komt dat het kind een ontwikkelingsvoorsprong heeft
- het kind met zijn menstekening meer dan een jaar voorloopt
- bij de spelobservatie meer dan 4 kruisjes staan

Benader een kind dat tenminste 1 uitroepteken heeft als een kind met een ontwikkelingsvoorsprong en houd het 6 weken goed in de gaten.

l. Is uw kind onder behandeling van een logopedist?	☐ ja	nee ☐
m. Heeft uw kind belangstelling voor cijfers en letters?	☐ ja	nee ☐
n. Kan uw kind zijn of haar naam schrijven?	☐ ja	nee ☐
o. Kent uw kind minstens 8 kleuren?	☐ ja	nee ☐
p. Stelt uw kind veel vragen?	☐ soms	☐ ja nee ☐
q. Kon uw kind al jong mondelinge opdrachten uitvoeren?	☐ ja	nee ☐
r. Welke taal wordt er thuis gesproken?		
Opmerkingen met betrekking tot de taalontwikkeling:		
TER INFORMATIE		

6 Sociale en emotionele ontwikkeling.			
a. Maakt gemakkelijk contact met kinderen	☐ ja	☐ nee	☐ soms
b. Creatief m.b.t. knutselen	☐ ja	☐ nee	☐ soms
c. Creatief m.b.t. oplossingen bedenken en fantasie	☐ ja	☐ nee	☐ soms
d. Maakt gemakkelijk contact met volwassenen	☐ ja	☐ nee	☐ soms
e. Begrijpt grapjes/humor van een volwassene	☐ ja	☐ nee	☐ soms
f. Nieuwsgierig	☐ ja	☐ nee	☐ soms
g. Leergierig	☐ ja	☐ nee	☐ soms
h. Kan uw kind langere tijd zelfstandig geconcentreerd spelen (>15 minuten):	☐ ja	☐ nee	☐ soms
i. Hij/zij speelt:	☐ voornamelijk met oudere kinderen ☐ voornamelijk met leeftijdsgenoten ☐ voornamelijk met jongere kinderen ☐ het liefst alleen		
j. Het kind speelt graag met (bijv. lego, constructiemateriaal, verkleedkleden, rollenspellen, etc...)			
Opmerkingen met betrekking tot de sociale en de emotionele ontwikkeling:			

Naam kind:
Geboortedatum:
Groep:
Data observatieperiode:
Naam leerkracht:

Wat zijn de interesses van het kind?	
Wat zijn de leervorderingen van dit kind (bij te houden in het leerlingvolgsysteem)	
Laat het kind groei zien?	TER INFORMATIE ☐ ja ☐ nee

Kenmerken

Leermotivatie
☐ Het kind gaat nieuwe taken uit de weg
☐ Het kind begint enthousiast aan een nieuwe taak
☐ Het kind moet bij een nieuwe taak precies weten wat er verwacht wordt
☐ Het kind is gemotiveerd als het onderwerp zijn interesse heeft
☐ Het aanbod van school sluit aan bij wat het kind wil leren
☐ Het kind heeft andere interesses dan die op school aan bod komen
Leerstrategieën
☐ Het kind leert door veel oefening
☐ Het kind bijt zich vast in iets dat het nog niet kan
☐ Het kind gaat uitdagende dingen uit de weg
☐ Het kind doet pas iets als het zeker weet dat hij het goed kan
☐ Het kind moet eerst het geheel zien voor hij de kleine stapjes snapt (top down denken)
☐ Het kind kan tijdens een opdracht zijn route aanpassen als deze bij nader inzien niet handig blijkt te zijn.
Zelfstandigheid
☐ Het kind kan zelfstandig werken
☐ Het kind weet welke materialen er gepakt moeten worden om de taak te doen
☐ Het kind heeft een duidelijk kader nodig om zelfstandig te werken (metacognitie, organisatie of flexibiliteit)?

Bijlage 11 | Voorbeeldbrief aan ouders

Naam ouders

Adres ouders

TER INFORMATIE

Plaats, datum

Betreft: Anamneselijst t.b.v. de aanmelding van uw kind op (naam school)

Beste ouders,

Binnenkort komt uw kind bij ons op school. Voordat het zover is willen wij graag informatie over uw kind. Op die manier krijgen wij een zo compleet mogelijk beeld van zijn of haar ontwikkeling. We realiseren ons dat we een groot aantal vragen stellen en kunnen ons goed voorstellen dat u bepaalde dingen niet meer zo heel precies weet. Dat is geen probleem. Wel willen we u vragen de lijst zo volledig en zorgvuldig mogelijk in te vullen. Zo kunnen we bij de start van uw kind op school beter inspelen op zijn of haar behoeften en ontwikkeling.

De vragenlijst komt ter sprake tijdens de afspraak op

Lever de lijst bij voorkeur enkele dagen voor het gesprek in, zodat de leerkracht het gesprek goed kan voorbereiden.

Deze lijst wordt samen met de Menstekening opgenomen in het leerlingdossier van uw kind. Met deze informatie wordt strikt vertrouwelijk omgegaan. Gegevens worden ingezien door de directie en de groepsleerkracht.

Met vriendelijke groet, de leerkracht(en) van groep 1

Naam leerkracht

3 | Model van Tessa Kieboom

Tessa Kieboom is als professor verbonden aan de het Centrum voor Begaafdheidsonderzoek in Antwerpen en is de autoriteit op het gebied van hoogbegaafdheid in Vlaanderen. Zij spreekt in haar syllabus 'Hoogbegaafdheid, een gave of een vergiftigd geschenk?' over het zijnsluik van begaafde kinderen. Aan deze beschrijving is door de Expertgroep Ontwikkelingsvoorsprong 'Autonomie' toegevoegd. De volgende illustratie is het resultaat van deze samenvoeging.

Het **zijnsluik** gaat meer dan de andere modellen in op wie het hoogbegaafde kind is en hoe het reageert. Door kennis van de genoemde kenmerken kunnen deze kinderen begrepen en erkend worden. Onderstaande uitleg verheldert het beeld.

Perfectionisme

Het perfectionisme bij deze kinderen zie je terug in het hoog leggen van de lat. Als ze een tekening maken, een kleiwerkje of een bouwwerk, kan het zomaar over de grond vliegen of in de prullenbak belanden omdat het niet voldoet aan hun eigen eisen. Ondanks het feit dat wij het kunnen ervaren als iets moois, of iets waar het goed zijn best op heeft gedaan zal het kind het werkje afwijzen als het er niet uitziet zoals hij het in zijn hoofd had. De kans dat deze kinderen faalangst ontwikkelen is daarom meer aanwezig dan bij leeftijdsgenoten. Ze zullen dan ook proberen te vermijden om fouten te maken en doen in het slechtste geval helemaal niets meer. Daarom is het sturen op het proces belangrijker dan sturen op het eindproduct. Een kind kan immers altijd beter zijn best gaan doen of meer oefenen en dus gaan leren.

Rechtvaardigheidsgevoel

Deze kinderen hebben een groot gevoel voor rechtvaardigheid. Dat uit zich vaak in het voeren van oeverloze discussies omdat ze iets niet eerlijk vinden. Een afspraak die vergeten wordt door de juf, door een klasgenoot of door de ouder kan een klein drama opleveren. Er waren immers afspraken

6 | Profielen van hoogbegaafdheid

Type 1: De succesvolle leerling

- Presteert 'relatief' goed
- Perfectionistisch
- Stelt zich afhankelijk op
- Behoeft aan bevestiging

TER INFORMATIE

Type 2: De zelfstandige leerling

- Passende resultaten	- Enthousiast
- Zelfstandig	- Veerkrachtig
- Doelgericht	- Zelfkennis
- Goede sociale vaardigheden	- Intrinsiek gemotiveerd
- Creatief	

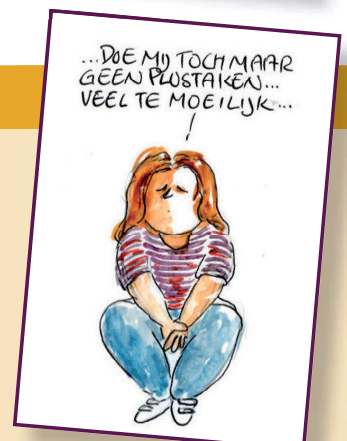
Type 3: De uitdager

- Zeer creatief	- Stemningswisselingen
- Zoekt discussie op	- Eerlijk en direct
- Impulsief/weinig zelfcontrole	- Competitief
- Inconsistent in werk	- Daagt uit

Type 4: De onderduikende leerling

- Past zich aan	- Veelal meisjes
- Niet bijzonder	- Vaak onzeker
- Ontkent begaafdheid	- Aanmoediging werkt averechts
- Valt uit bij verrijking	- Wil er graag bij horen
- Wijst uitdaging af	- Geen band met leerkracht
- Wisselende vriendschappen	

Opdracht:

Deze opdracht bevat 22 kaartjes. Geef het kind alle kaartjes en geef de opdracht om de kaartjes die bij elkaar horen bij elkaar te leggen. Geef duidelijk aan dat er aan het einde kaartjes over kunnen blijven.

Welk inzicht laat het kind hierbij zien?

Laat het kind vrij associëren.

Woorden kunnen op verschillende manieren bij elkaar gezocht worden zoals op rijm, tegenstellingen, kleur of omdat ze bij eenzelfde categorie horen. Vraag vooral waarom het kind bepaalde kaartjes bij elkaar gelegd heeft.

Let op: er zijn geen foute combinaties. Het kan ook zijn dat kinderen andere namen geven aan de plaatjes dan je zelf bedacht had.

TER INFORMATIE

